

Tegning: Marvin Halleraker

Bronse er nederlag

Freya-sommeren 2023 blir ikke helt som den i fjor.

A | Kommentar

Halvor Hegtun
Kommentator

Det skjer mye i kunsten, ikke minst innen skulptur.

10. juni avdukes statuen av skiløperekteparet Berit og Ove Aunli i Kyrksæterøra.

Penger er også bevilget, og en fin-fin plass satt av, til det lenge planlagte Marit Bjørgen-monumentet på Støren.

Viktigere, i et nasjonalt og globalt perspektiv, er likevel bronsestatuen av hvalrossen Freya i Frognerkilen i Oslo. Den ble avduket 29. april, drøyt åtte måneder etter at dyret ble avlivet på nettopp dette sted av fagfolk fra Fiskeridirektoratet i august i fjor.

Merkelig lite folk. Det var merkelig lite folk der da Aftenposten oppsøkte statuen ved lunsjtider onsdag. Den er lettere å komme seg til enn menigmann kanskje er klar over. Man tar bare trikken til Skillebekk. Derfra er rusleturen kort gjennom Tinker'n-parken og videre over den lange

E18-gangbroen der Kiel-fergene ligger.

Vips har man en stille stund med Freya. Noen har tent kubbelys. Andre har vært her med en krukke fioler som på kort tid er visnet, for det er tørt nå. Få meter fra land ligger kongeskipet Norge. Rett på den andre siden av kilen ligger Fram- og Kon Tiki-museene med sine sterke fortellinger om nordmenns mot og utferdstrang.

En del sure innvendinger. Blir Freya-statuen for en lettvektet å regne i dette miljøet?

Tja. Den er møtt med noen innvendinger. Noen har ment at det er pinlig å bruke så mye penger på en hvalross-statue når det finnes så mange andre og mer presserende behov i denne verden.

Men beløpet, 270.000 kroner, er ikke mer enn 165 kroner i gjennomsnitt fra de 1641 menneskene som deltok i innsamlingen på Spleis. Det er en fillesum mot for eksempel de 80 millionene som svis av på

Lotto hver uke. Holder skulpturen mål rent kunstnerisk? Det vil det sikkert være delte meninger om. Med et lekmannsblikk ser skulptøren Astri Tonoian ut til å ha gjort et realt stykke arbeid. Særlig utsatt for hærverk bør den heller ikke være. Sinnataggen i Frognerparken er gjentatte ganger blitt avsaget både en hånd og en fot. Tom Lund-statuen på Lillestrøm har mistet hodet. Men det er grenser for hva selv den mest gemene bølge kan utrette av skader på en massiv hvalrosskropp.

Alltid skal noen latterliggjøre. Bronse-Freya kan bli å regne blant de viktigere hvalrossbaserte kunstuttrykk i Europa siden The Beatles-låten «I am the walrus» i 1967. Men først kommer de sure og forutsigbare forsøkene på latterliggjøring, naturligvis. «Det pågår en krig i Ukraina. Nordmenn griner av at det ble nødvendig å avlive en hvalross.» Sånne ting.

Men tanken og ånden bak verket i Frognerkilen er fint forklart i en egen tekst på skulpturens sokkel. «For våre synder - til ettertanke om menneskets evne til å møte det ukjente.»

Sommeren med Freya var en vederkvælgelse for dem som fulgte dyret fra dag til dag i nyhetene. Den unge hunnen hadde forvillet seg bort fra sin mor oppe i ishavet et sted. Så rotet hun seg inn i balthavner i Kragerø og andre steder. Oppblåsbare båter kunne bli ille tilredt når Freya satte tennene i dem og veltet seg oppi.

Kolossen som spredte glede. Men først og fremst gjorde hun inntrykk og spredte glede der hun kom. Skuelystne ble dessverre så ivrige og fremoverlente at de glemte viktige advarsler, og til slutt var moroa over. Fiskeridirektør Frank Bakke-Jensen, tidligere forsvarsminister, gjorde kort og trist prosess før mennesker kom til skade.

Det er ikke noe nytt med dyrestatuer. De finnes i enda større antall enn alle statuene av nålevende skiløpere rundt i Norge.

Men en dyrestatue knyttet til et bestemt og navngitt individ, ikke bare til dyret som art, er sjelden kost. Selv ikke sjimpansen Julius (43) i Kristiansand, det mest kjente nålevende dyr i Norge, har bank i bordet hittil fått noen statue. Spekkhuggeren Keiko, som døde i 2003, er avspist med en nøktern minnerøys i Taknesbukta i Halså.

Statuen av fotballspilleren John Arne Riise ble avduket i Ålesund i 2005. Mange stusset. Guttene var jo bare 24 år, så verket het bare «Fotballspilleren» i 13 år til han fikk navnet sitt på den i 2018.

Ingen opplagt blank skandale. Kunst skal utfordre. Kunst skal stemme sinnet til ettertanke. Statuen av Freya vil over tid neppe fungere som sint protest mot Fiskeridirektoratets bødler. Saken hadde så mange sider, det er ikke sikkert at avlivningen var en blank skandale.

Men som et monument over nordmenns forhold til naturen og det biologiske mangfold kan den fungere. Den som sitter en halvtimes tid ved Freyas bronsekropp, hører hele tiden den monotone motorduren fra biltrafikken på E18. Brått høres også fløytingen fra den enorme bilfergen Color Magic. Mennesker og vogntog skal av sted til Kiel, men Freya kommer ikke av flekken.

Selv ikke sjimpansen Julius (43) i Kristiansand, det mest kjente nålevende dyr i Norge, har bank i bordet hittil fått noen statue